

Miksi Jeesus kuoli?

Tavoitteet:

1. Oppilas ymmärtää hengellisten ja historiallisten Jeesuksen kuolemaa selittävien syiden eron
2. Oppilas saa kuvan historiallisista Jeesuksen kuolemaa selittävästä syistä sekä niiden moninaisuudesta
3. Oppilas ymmärtää, miten on mahdollista ajatella myös historian Jeesuksen tulkinneen kuolemaansa

Perinteinen hengellinen näkökulma Jeesuksen kuolemaan

Perinteisen kristillisen ja hengellisen käsityksen mukaan Jeesus kuoli ihmisten syntien tähden. Jumala rankaisi synneistä omaa poikaansa, mutta armahti ihmiskunnan. Vrt. 2. Kor. 5.21:

“Kristukseen, joka oli puhdas synnistä, Jumala siirsi kaikki meidän syntimme, jotta me hänessä saisimme Jumalan vanhurskauden.”

Kysymyksessä on nk. autuas vaihtokauppa: ihminen antaa syntinsä ja pahuutensa Jeesuksen kannettavaksi ja saa tilalle häneltä vanhurskauden, eli kelpoisuuden Jumalan edessä. Jeesus siis kuoli, jotta tämä tulisi mahdolliseksi.

Samanlaisia tai vastaavia hengellisiä tulkintoja Jeesuksen kuolemasta esiintyy erityisesti Uuden testamentin kirjeissä. Evankeliumeissa ne ovat kuitenkin harvinaisempia.

Tehtävä 1: Etsi ehtoolliskertomus Matteuksen, Markuksen sekä Luukkaan evankeliumeista ja pohdi, miten edellä kuvattu hengellinen tulkinta Jeesuksen kuolemasta tulee niissä esiin.

Historiantutkimuksen näkökulman erilaisuus

Historian Jeesuksen tutkimus ei sinänsä puutu hengellisiin näkemyksiin, vaan esittää kysymyksen tyystin toiselta pohjalta: Mitkä historialliset seikat, olosuhteet ja/tai tapahtumat johtivat siihen, että Jeesus kuoli? Keskeistä on tehdä ero seuraavien kahden asian välillä:

- kuolemaan johtaneiden tapahtumien kulku
- kuoleman merkitys ja tulkinta (historiallinen vs. ylihistoriallinen)

Hengellisessä näkökulmassa ja toisaalta historiallisessa katsannossa nämä asiat saavat erilaisen korostuksen:

Hengellisessä näkökulmassa tärkeimpänä ja päällimmäisenä on Jeesuksen kuolemalle annettu tulkinta, ts. mitä se merkitsi. Tulkinta on lisäksi hyvin olennaisesti ylityöllinen ja -historiallinen. Etsitään nk. perimmäisiä syitä (vrt. edellinen otsikko). Silti tapahtumien historiallista kulkuakaan ei päästetä kokonaan näköpiiristä. Näin on erityisesti evankeliumeissa.

Historiallisessa katsannossa kuoleman tulkinnalla on merkitystä varsinaisesti vain kun kysytään historian Jeesuksen *omaa* tulkintaa asiasta. Muuten tapahtumien kulku ja nimenomaan niiden historiallinen ymmärtäminen ovat päällimmäisinä kiinnostuksen kohteina.

Mitkä historialliset syyt johtivat Jeesuksen kuolemaan?

Jeesuksen kuolemaan johtaneet syyt voidaan jakaa kahteen ryhmään: (a) pidempään taustalla vaikuttaneet tekijät; (b) laukaiseva tekijä.

(a) -ryhmään ovat luettavissa ainakin seuraavat seikat:

- (1) Jeesuksen syntyperää pidettiin todennäköisesti, ainakin jossakin piireissä, arveluttava (Jh. 8.41; vrt. Mk. 6.3; Mt. 13.55; Lk. 3.23).

- (2) Jeesuksella oli toimintansa aikana jatkuvaa jonkinasteista kahnausta eri auktoriteettiryhmien kanssa. Hänen arveltiin saaneen ihmetekoihinsa (erityisesti eksorkismeihin) apua itse pääpirulta. Hän ei tuntunut antavan asianmukaista painoarvoa rituaalisen epäpuhtauden karttamiselle. Se miten hän valikoi seuransa todisti hänestä huonoa. Myös hänen laintulkintansa oli omiaan herättämään kysymyksiä.

- (3) Jeesus kuitenkin esiintyi uskonnollisena opettajana ja tuntui näkevän oman persoonansa poikkeuksellisen suuressa roolissa. Kaiken lisäksi tavallinen kansa näytti vaikuttuvan siitä, mitä hän julisti.

- (4) Jeesus yhdistettiin helposti Johannes Kastajaan, joka jo oli koettu tarpeelliseksi poistaa päiviltä potentiaalisena uhkana olojen rauhallisuudelle.

- (5) Jeesus houkutteli massoja, mikä teki hänestä kaikkien taholta vakavasti otettavan.

- (6) Jeesus julisti keskeisenä teemanaan Jumalan valtakuntaa ja kuninkuutta. Tämä oli kuninkuuden tavoittelijoiden suhteen herkässä kontekstissa varsin arveluttava ilmaisu. Roomalaisten vallanpitäjien perusintressi oli lannistaa alistettujen kansojen parista nousevat Rooman etujen vastaiset vallantavoittelijat jo heti alkuunsa.

- (7) Ennen toimiaan temppelissä Jeesus ratsasti Jerusalemiin näyttävästi tavalla, joka toi juutalaisille mieleen kuninkuusvaateen, ehkä roomalaisillekin (Mk. 11.1-11).

Laukaisevana tekijänä (b) tutkimus pitää Jeesuksen lähes väkivaltaista esiintymistä temppelissä:

“He tulivat Jerusalemiin, ja Jeesus meni temppeliin ja alkoi ajaa myyjiä ja ostajia sieltä ulos. Hän kaatoi rahanvaihtajien pöydät ja kyyhkysenmyyjien jakkarat eikä antanut kenenkään kulkea tavaraa kantaen temppelialueen kautta. Hän opetti ihmisiä näin: ‘Eikö ole kirjoitettu: “Minun huoneeni on oleva kaikille kansoille rukouksen huone”? Mutta te olette tehneet siitä rosvojen luolan.’” (Mk. 11.15-17)

Jeesuksen voidaan sanoa tehneen väärin väärässä paikassa ja vääränä ajankohtana: hän käyttäytyi hälyttävästi temppelissä juutalaisten suurimman juhlan, pääsiäisen, alla. Vastaavat tilanteet olivat roomalaisten miehityksen aikana kehittyneet räjähdysherkiksi.

Tehtäviä 2:

- Tutki juutalaisen historioitsija Josefuksen (eli n. 37-100 j.Kr.) erästä kuvausta Johannes Kastajan vangitsemiseen ja lopulta teloittamiseen johtaneista syistä.

[Josefus](#) [hyperlinkki; paina CTRL ja klikkaa]

Mitä samoja seikkoja voi nähdä Jeesuksen toiminnassa?

- Yhdistä seuraavat tekstit parhaiten katsomallasi tavalla (a)-ryhmässä mainittuihin asioihin (1-7):

a) Sak. 9.9; b) Mt. 1.18-20; c) Mt. 7.24-29; d) Mt. 12.24 / Lk. 11.15; e) Mk. 2.15-16; f) Mk. 3.7-10; g) Mk. 6.14-16; h) Mk. 7.15; i) Mk. 10.2-9; j) Mk. 12.35-37; k) Mk. 15.25-26. Joihinkin asioihin soveltuu useampikin teksti.

[Ideaaliratkaisu](#) [hyperlinkki; paina CTRL ja klikkaa]

Jeesuksen tulkinta kuolemastaan historiallisessa katsannossa

Jeesuksen oma tulkinta kuolemastaan kuuluu historiallisen katsannon piiriin: On selvää, että Jeesus ymmärsi olevansa vaarallisella tiellä, jolla tulisi hyvin mahdollisesti kohtaamaan väkivaltaisen lopun. Tästä syystä on todennäköistä, että hän myös pyrki tulkitsemaan edessä uhkaavaa kuolemaansa oman julistuksensa kontekstissa.

Taustaa tällaiselle pyrkimykselle tarjosivat mm.

- eräät vanhan testamentin tekstit: nk. kärsivän palvelijan laulu Jes. 53.2-6 sekä Sak. 9-13
- varhaisjuutalaisuudessa esiintynyt käsitys siitä, että hurskaan henkilön kärsimys ja kuolema voi koitua muille siunaukseksi ja syntien sovitukseksi.

Tehtäviä 3:

- Lue ehtoolliskertomukset sekä Mk. 10.45 ja etsi niiden lähimmät yhtenevyydet Jes. 53.2-6 tekstiin.

- Vertaa meidän Vanhan testamenttimme (lähinnä Jeesuksen ajan hepreankielinen Raamattu) sekä Jeesuksen aikana tai kohta sen jälkeen esiintyneen kansanomaisen

aramealaisen käännöksen versioita Jesajan kärsivän palvelijan laulusta (Jes. 53.2-6).
Totea erot ja etsi niille yhdistävä tekijä.

[Arameankielinen versio](#) [hyperlinkki; paina CTRL ja klikkaa]

- Minkälaisen tulkinnan Lk. 24.18-21a antaa Jeesuksen kuolemasta? Pohdi miksi tämä tulkinta ei jäänyt pysyväksi.

Tehtäviä 2

Josefus:

“Kun Johannes Kastajan saarnojen suuresti innostamina muitakin liittyi hänen ympärilleen kerääntyneihin joukkoihin, Herodes [Antipas] tuli varuilleen. Puhetaito jolla oli niin suuri vaikutus ihmisiin saattaisi johtaa jonkinlaiseen kansankiihotukseen, sillä näytti siltä kuin Johannes olisi ohjannut kaikkea mitä he tekivät. Niinpä Herodes päätti, että oli paljon parempi iskeä ensin ja päästä Johanneksesta eroon ennen kuin hänen toimintansa johtaisi kapinaan sen sijaan, että odottaisi kansannousua ja joutuisi siten vaikeuksiin ja katumaan erehdystään.” (Josefus, Ant. 18.118)

Ideaaliratkaisu:

1:b // 2:d, h, e, i // 3:c, j(, f) // 4:g // 5:f(, c, j) // 6:k // 7:a.

Tehtävä 3

Arameankielinen versio:

Vanhurskaat tulevat ylistetyksi hänen edessään. Katso, kuin pensaikko, joka versoaa ja kuin puu joka kasvattaa juurensa vedenuomaan, niin lisääntyvät pyhät suvut maassa, joka häntä kaipasi. Hänen hahmonsa ei ole tavanomainen, hänen pelottavuutensa ei ole luonnollista, vaan hänen loistonsa on oleva pyhää loistoa, niin että jokainen joka katselee häntä vaikuttuu. Silloin kaikkien pakanavaltakuntien kunnia joutuu ylenkatsotuksi ja katoaa. Ne tulevat heikoiksi ja käyvät valittamaan, kuten kärsivä, sairauksiin tuomittu mies. Ja kuten meidän oli silloin kun Jumalan läsnäolo väistyi meistä, tulevat ne halveksituiksi ja ei minään pidettäviksi. Silloin hän rukoilee meidän syntiemme puolesta ja hänen tähtensä meidän pahat tekomme annetaan anteeksi. Ja kuitenkin: me olimme haavoitetut, Jumalan lyömät ja kurittamat. Hän rakentaa uudelleen pyhäkön, joka oli turmeltu meidän rikkomustemme tähden, ja joka menetettiin pahojen tekojemme tähden. Hänen opetuksestaan meidän rauhamme lisääntyy, ja kun me pitäydymme hänen sanoihinsa, me saamme syntimme anteeksi. Me kaikki olemme hajaantuneet kuin lampaat; me olemme joutuneet maanpakoon, kukin omaa tietämme. Mutta Herra näki hyväksi antaa meidän kaikkien synnit anteeksi hänen tähtensä.